

REFERATEN

Dr. Gabriele Neubauer: Experimentelle Untersuchungen über die Beeinflussung der Schädelform. Zeitschrift für Morphologie und Anthropologie, Band XXIII, Heft. 3.

Schr. heeft nagegaan, of door een geheel of gedeeltelijk wegsnijden van spieren, die zich aan den schedel vasthechten, eene verandering van den vorm van den schedel en van de afzonderlijke schedelbeenderen kan worden tot stand gebracht. Daartoe heeft zij de nekspieren gedeeltelijk weggesneden. Het bleek, dat het losmaken der insertie van de spieren aan den schedel een verandering van den reliëfvorm en van den typischen vorm van het been ten gevolge kan hebben. Verder heeft zij den musculus temporalis van zijn normale aanhechtingsplaats losgemaakt en elders aan den schedel gefixeerd, wat eveneens eene vormverandering van den schedel teweegbracht. Hetzelfde bleek het geval te zijn, wanneer door doorsnijding van den nervus massetericus bepaalde spierbundels buiten functie werden gesteld.

Bij een ander proefdier werden op den 6en levensdag de snijtanden geamputeerd. Deze proef had echter geen duidelijke resultaten; het achterblijven van den schedel in groei en gewicht scheen meer het gevolg te zijn van gebrek aan voedsel dan van het operatief ingrijpen als zoodanig.

Eene andere reeks van proeven had ten doel na te gaan, of door verandering van voeding en van de normale stofwisselingsprocessen de vorm van den schedel kon worden gewijzigd. Daartoe werd aan jeugdige ratten gedurende eenigen tijd een zeer vitamine-arm voedsel toegediend. Het bleek, dat na afloop der proeven de evenoude contrôle-dieren duidelijk dolichocephaler waren dan de proefdieren. Avitaminose had dus bij ratten een verandering van den schedelvorm tengevolge, de schedel werd meer brachycephaal. Daarentegen had reeds vroeger H e n s e l e r gevonden, dat bij jonge zwijnen, die men honger had laten lijden, de schedel juist langer was geworden dan bij de normale contrôle-dieren.

Uit deze proeven kon dus worden besloten, dat de schedelvorm bij dieren zoowel door veranderde verhoudingen der insereerende muskulatuur als door stofwisselingsveranderingen kan worden gewijzigd.

K. de Z.

Johann Susmann Galant: Untersuchungen über Hypertrichose bei Frauen. Archiv für Frauenkunde und Konstitutionsforschung, Band XI, Heft 2, 1925.

Schrijver heeft bij een 400 tal vrouwen het voorkomen van hypertrichosis onderzocht. Vooral opmerkelijk is het feit, dat door hem hypertrichosis bij blonde vrouwen even frequent, misschien zelfs frequenter werd vastgesteld dan bij donkerharige vrouwen. Dit is in strijd met de opvatting van A s c h n e r, volgens wien de overmatige beharing bij donkere vrouwen meer zou voorkomen dan bij de blonde.

Wél schijnt het waar te zijn, dat bij donkerharige vrouwen hypertrichosis van het gelaat meer voorkomt dan aan het overige lichaam, terwijl bij de blonden juist het omgekeerde het geval is.

G a l a n t meent de meer uitgesproken vormen van hypertrichosis althans in verband te mogen brengen met stoornissen in de correlatie der klieren met inwendige secretie.

Eene bepaalde betrekking tusschen hypertrichosis en lichaamsbouw kon door hem echter niet worden vastgesteld, alleen schijnt de afwijking bij dysplastische typen wat frequenter voor te komen dan bij de andere typen. Verder bleek hypertrichosis voor geen enkele bepaalde ziekte kenmerkend te zijn. G i b b s vond, dat hypertrichotische vrouwen vaker aan geestesziekten lijden dan de niet-hypertrichotische. Op dit feit was reeds vroeger door anderen, n.l. door Dupré en L a i g n e l-L a v a s t i n e de aandacht gevestigd.

Verder werden nog verschillende andere afwijkingen bij hypertrichotische vrouwen frequenter geconstateerd, zooals menstruatiestoornissen, vaginisme, steriliteit, extrauteriene graviditeit, ontwikkelingsstoornissen van het genitaal-apparaat, liggingsafwijkingen van de baarmoeder, gezwellen der genitaliën, hyperemesis gravidarum, etc. Het schijnt, dat in het algemeen hypertrichotische vrouwen vatbaarder zijn voor ziekten. Deze verhoogde vatbaarheid voor ziekten schrijft G a l a n t eveneens toe aan eene gestoorde functie der endocrine klieren. Ook epilepsie schijnt bij hypertrichotische vrouwen frequenter voor te komen. Bij verreweg de meeste door hem onderzochte vrouwen echter vond G a l a n t, behalve dan de hypertrichosis geen andere afwijkingen van lichaamsgesteldheid.

Verder wijst Schr. erop, dat naast de typisch-vrouwelijke en mannelijke schaam-beharing nog een semifeminiën type van schaambeharing voorkomt. Hierbij zetten zich van de bovengrens der schaambeharing, welke overigens een duidelijk vrouwelijk type bezit, nog haren voort op de linea alba.

K. de Z.

J. A. Pires de Lima & Constâncio Mascarenhas, Contribuição para o estudo antropológico de Timor (Arquivo de Anatomia e Antropologia, vol. IX, 1925. Uitgaaf v. h. Anatomisch Instituut te Lissabon).

Met uitzondering van Nias is waarschijnlijk over geen eiland van den Indischen Archipel, in verhouding tot zijn grootte, meer gepubliceerd omtrent de anthropologie dan Timor. Van de voornaamste literatuur, slechts een elftal titels, geven de schrijvers van bovengenoemd opstel een opgaaf. Van Péron af (1807), die met de *Uranie* onder de Freycinet Timor bezocht, tot op den huidigen dag, zijn de inboorlingen van dit eiland, hier meer daar minder, het onderwerp van beschouwing en discussie geweest. En hoe-wel wij sedert Hamy (1875) en Lesson (1887), die zonder genoegzamen grond *zuivere* Negritos en Papoeas op Timor aannamen, zeker weten, dat die er niet zijn, blijft er, niettegenstaande onze anthropologische kennis des eilands thans betrekkelijk groot is, toch nog niet weinig te doen over. Na de Portugeesche bijdragen van Barros e Cunha, Mendes Corrêa, Leite de Magalhães e.a., is deze studie van prof. Pires de Lima en zijn assistent Mascarenhas, een welkome aanvulling. Zij beschrijven in alle bijzonderheden vier schedels uit Oost-Portugeesch Timor. Deze stukken berusten in het Anatomisch Instituut te Porto. De vindplaatsen, in de militaire districten Hâtoliá en Bancau, zijn met juistheid bekend en de authenticiteit staat vast. Dit laatste schijnt bij de door Barros e Cunha beschreven crania, in het museum te Coïmbra, niet altijd het geval te zijn geweest; althans Leite de Magalhães beweert, dat er onder deze van een slagveld afkomstige hoofden ook van Indiërs, Negers en Portugeezen zijn! De hier beschreven schedels zijn alle van mannen, naar schatting 14, 16, 22 en 30—40 jaren oud. De beschrijving en opgaaf der craniometrische cijfers door Pires de Lima en Mascarenhas bevestigen de uitkomst, waartoe alle latere onderzoekers, van 1893 af, zijn gekomen. Voorzover onze kennis reikt, staat vast, dat de groote massa der inlandsche bevolking van geheel Timor een gemengd, zeer heterogeen „ras” vormt: bastaarden van Negroiden (zeker Papoeas en misschien ook Negritos) en Indonesiërs. Aan de zeer uitvoerige tabellen ontleen ik het volgende. De schedels genummerd 319—322 hebben respectievelijk: Diam. ant. post. max. 170, 187, ?, 166; d. transv. max. 128, 128, 126,

136; d. basio-bregmat. 124, 138, ?, 131; gelaatshoogte (super.) 69, 67, 70, 69; neushoogte 50, 51, 49, 46; neusbreedte 26, 30, 28, 24; orbit. hoogte 30, 32, 33, 31; orbit. breedte 39, 39, 39, 35. Ind. cephal. 75.2, 68.4, ?, 81.3; ind. vert. long. 72.9, 73.7, ?, 78.9; ind. vert. transv. 96.8, 107.8, ?, 96.3; ind. facial. sup. 55.6, 53.1, 55.5, 58.9; ind. nasal. 52.0, 58.8, 57.1, 52.1; ind. orbit. 76.9, 82.0, 84.6, 88.5; Schedelcapaciteit (Manouvrier) 1204.5, 1474.6, ?, 1320.2. Pathologisch-anatomisch interessant is, dat bij no. 321 links een zware ankylosis temporo-maxillaris aanwezig is. Dit merkwaardige geval zal t.g.t. het onderwerp eener speciale studie zijn.

Behalve fig. 1 en 2 zijn de afbeeldingen vrij scherp en duidelijk. Op fig. 3 en 4 na (plan alvéolo-condyliën?) zijn de overige schedels zeer slecht georiënteerd. Dientengevolge is de norma facialis van twee schedels (fig. 5 en 7) niet slechts onvoldoende, maar geheel misleidend.

H. TEN KATE.

*Finnisch-Ugrische Forschungen, Band XVII
(Helsingfors 1925).*

De inhoud van den nieuwen jaargang bevat alleen opstellen op linguïstisch gebied: A. Kannisto schrijft uitvoerig over „Die tatarischen Lehnwörter im wogulischen”, K. Klemm geeft een bijdrage „Zur Geschichte der sog. tempora in den finnisch-ugrischen Sprachen”. In den Anzeiger doet A. M. Tallgren verslag van het werk der Russische archaeologen gedurende de laatste jaren. Het blijkt, dat ondanks de moeilijke omstandigheden en den nijpenden geldnood nog veel en belangrijke arbeid verricht is. Verschillende opgravingen werden ondernomen, waaronder vooral te noemen is het onderzoek van den ouden burcht Agubskoe op een eiland in de Protva, een zijrivier van de Oka, waar een groote menigte materiaal voor de bestudeering van de Gotisch-litausche groep van den vroegen ijzertijd (eerste eeuwen na Chr.) gevonden werd. Eenige vondsten van woonplaatsen uit den kopertijd (in Turovskoe, Kreis Galic) werpen een geheel nieuw licht op de dateering dezer periode, die waarschijnlijk een tien of vijftien eeuwen later behoort te zijn. Eindelijk geeft Tallgren eenige personalia, en deelt hij het een en ander mede over de reorganisatie der musea, wier beteekenis zeer is toegenomen door de inlijving van particuliere verzamelingen.

J. DE VRIES.

*Revue de l'Institut de Sociologie (Instituts
Solvay-Bruxelles); Mei, Juli, September en
November 1924.*

D. Warnotte schrijft in de aflevering van Mei een artikel over: L'individu et la société, waarin hij een verhandeling geeft over de sociologische theorie van den in 1923 te Parijs overleden socioloog Paul Bureau, zooals die theorie is neergelegd in diens werk: L'introduction à la méthode sociologique”. Bureau heeft nl. een nieuwe sociologische theorie opgebouwd, waarin zoowel beginselen van de Fransche sociologische school, als van de individualistische school voorkomen, maar die de eenzijdigheid mist die volgens hem de beide genoemde theorieën kenmerkt.

In de aflevering van Juli staat een artikel van Paul Descamps, getiteld: La promiscuité est elle primitive? Zooals men weet is er een theorie die leert, dat de menschheid oorspronkelijk geleefd heeft in een staat van algeheele promiscuïteit, en dat het regelmatige huwelijk eerst langzamerhand is ingesteld en zich vervolgens meer en meer ontwikkeld heeft in de richting van het monogame huwelijk. De argumenten waarop deze theorie rust, schijnen echter nog niet voldoende doorslag te geven, want de discussies zijn nog niet gesloten, en vele verschillende opvattingen verdeelen nog steeds de wetenschappelijke wereld. Daarbij dient echter opgemerkt te worden, dat het vraagstuk der promiscuïteit vaak verward wordt met andere vraagstukken als daar zijn het matriarchaat, het totemisme, de exogamie, het punaluuhuwelijk, de prostitutie, enz. De eigenlijke promiscuïteit — gekenmerkt door de afwezigheid van plechtige huwelijks-voltrekking, van een wettelijk huwelijk en van jaloezie — bestaat thans nog bij volken,

waar de beide seksen afzonderlijk wonen, zeer verschillende werkzaamheden verrichten en tengevolge daarvan geregeld langen tijd ver van elkaar verwijderd zijn (sommige jagers- en vissersvolken). Het is echter moeilijk aan te nemen, dat de primitieve menschheid heeft kunnen in stand blijven onder een zoo abnormale scheiding der seksen. De enkele voorbeelden die we thans nog kennen vertoonen dan ook een geboorte-tekort. Verder bestaat de eigenlijke promiscuïteit waarschijnlijk ook nog bij volken, die in zeer kleine gemeenschappen leven, zooals sommige herdersvolken, maar hier hebben we in het geheel geen gegevens over hun geboortecijfer en over hun expansievermogen, zoodat we dan ook geen conclusies kunnen trekken. Bij alle andere thans nog bekende primitieve volken bestaat in werkelijkheid het huwelijk al, al is het gevoel van jaloezie, althans binnen een familiegroep, nog niet sterk ontwikkeld. Wellicht is de menschheid dan ook oorspronkelijk even ver verwijderd geweest van de promiscuïteit als van het volstrekt monogame huwelijk, en is er aanvankelijk een individueel huwelijk geweest dat zonder plechtigheid gesloten werd, terwijl echtbreuk weinig of niet gestraft werd.

De aflevering van November bevat een artikel van Dr. O. Decroly: *L'affectivité dans le choix et l'exercice des professions*. Van grooten invloed op de keuze en de uitoefening van het beroep zijn het instinct van eigenliefde en het instinct om te verkrijgen en te bezitten. Deze instincten worden weer versterkt of veranderd door het instinct van verdediging en zelfbehoud, dat een meer actief en agressief, of een meer passief karakter (vrees!) kan hebben. Eveneens van groot belang zijn die instincten die de schrijver als primair aanduidt, omdat ze in tegenstelling van de beide eerstgenoemde (de secundaire) meer direct werken en meer op het behoud van de physiologische dan van de intellectuele en morele persoonlijkheid gericht zijn. Zoo worden genoemd de behoefte aan eten, drinken, frissche lucht, netheid, een gelijkmatige temperatuur, een regelmatige rust, beweging, verstrooiing, enz. Ook zijn belangrijk de instincten die leiden tot het instandhouden der soort, zooals het sexueele instinct, het moederinstinct en het kuddeinstinct.

Vervolgens wijst Decroly op den invloed van de verkregen (tegenover de aangeboren) tendenties: de gewoonten. Natuurlijk speelt ook de intelligentie een belangrijke rol, terwijl ook verschillende verder moeilijk te definieeren gevoelens, zooals bijv. religieuze gevoelens gewicht in de schaal kunnen leggen. Tot slot geeft de schrijver nog de resultaten van enkele enquêtes.

The American Journal of Sociology; Mei, Juli, September, November 1924.

De vele lezenswaardige artikelen in bovengenoemde afleveringen zal ik slechts in het kort kunnen vermelden. De aflevering Mei bevat allereerst een artikel van William Mc. Dougall van de Harvard University getiteld: „Can Sociology and social psychology dispense with instincts?” waarin twee publicaties over dit vraagstuk, nl. „Human Nature and conduct” van prof. Dewey (1921) en de presidenteele rede van prof. Knight Dunlap voor de American Psychological Association (1922) aan critiek worden onderworpen.

J. R. Kantos van de Indiana University schrijft over „The institutional foundation of a scientific social psychology”.

Van Floyd H. Allport (University of N. Carolina) is er een artikel getiteld: *The group fallacy in relation to social science*. Dat groepsbedrog bestaat volgens schrijver hierin, dat men als uitgangspunt voor de verklaring der maatschappelijke verschijnselen de groep neemt, in plaats van het individu. De ware grondslag van de sociologie is echter volgens hem de sociale psychologie, d.i. de bestudeering van de sociale gedragingen van het in gemeenschap levende individu.

Het werk van de sociologie is om gemeenschappen van bepaalde sociale gedragingen en de maatschappelijke veranderingen die daarvan het resultaat zijn, te beschrij-

ven in de terminologie van de groep, maar deze verschijnselen te verklaren in de terminologie van het individu.

De November aflevering bevat het eerste deel van „Studies in the sociology of religion” van Heinrich H. Mauer, nl. The sociology of Potestantism, terwijl R. D. Mc. Kenzie schrijft over The Ecological Approach to the Study of the Human Community. In alle vier afleveringen vindt men tenslotte vervolgen van „Some Contributions to the History of Sociology”, van Albion W. Small.

W. P. BAKHOVEN.

The Chinese social and political science Review. — Peking.

Uit het Aprilnummer vermelden wij een in het Julinummer voortgezet artikel van Prof. Chiang Liu over: „*Isolation and Contact as factors in the cultural evolution of China, Korea and Japan prior to 1842*”. — Schrijver stelt voorop, dat men van deze landen niet kan zeggen, dat ze altijd zoo sterk geïsoleerd zijn geweest als sommige Westersche onderzoekers meenen, wanneer ze spreken van cultureelen stilstand en achterlijkheid. Dat het contact met andere landen en ook onderling bij tijden zeer sterk is geweest, blijkt uit een onderzoek van de Chineesche kunstnijverheid, architectuur, muziek en schilderkunst, waarin sterke Indische, Grieksche, Italiaansche, Fransche en Hollandsche invloeden te herkennen zijn; het Boeddhisme werd uit Br. Indië gebracht en ondanks aanvankelijk verzet bijna volkomen gerecipeerd; de Chineesche schrijffkarakters zijn beïnvloed door het spijker- en hiërogllyphenschrift; de spreektaal in het Zuiden vertoont Polynesische verwantschap; diplomatieke betrekkingen werden vóór de invallen der Mongolen onderhouden met Korea, Japan, Mand-sjoerie, Mongolië, Maleische Staten, Indië, Bactrië, Byzantië, Perzië, Arabië, Scythië en Rusland; later ook met de Westersche naties. Verder wijst schrijver op het contact, dat de Chineezzen onbetwistbaar hebben gehad met de Amerikaansche Indianen. In het midden latende, of de Chineezzen en de oude Toltec-Indianen inderdaad dezelfde bakermat hebben gehad in Babylonië en de laatsten via de toen nog gesloten Beringstraat, dan wel via Polynesië naar Amerika zijn getrokken, mag aangenomen worden, dat Boeddhistische monniken N.-Amerika, later zelfs Mexico, bezocht hebben: resten van tempelbouw en kunstnijverheidsproducten wijzen ten sterkste hierop.

Door de geografische ligging van het land en den geringen ontwikkelingstrap van de omwonende barbarenvolkten is China naar verhouding meer geïsoleerd geweest dan de West-Europeesche landen, terwijl de industriele revolutie in het Westen veel sneller is gegaan dan in het Oosten, waardoor licht van een zekere achterlijkheid gesproken wordt.

Isoleering en contact hebben zoowel een positieve als een negatieve uitwerking op de cultuur van een land. Het contact heeft wetenschap en kunst verder gebracht, maar leidde tevens tot oorlog en vandalisme. In de kunst levert een sterk contact evenwel ook gevaar op voor bloote imitatie (Japan en China); isoleering daarentegen werkt gunstig op variatie en verdieping, maar neigt aan den anderen kant naar zelfgenoegzaamheid en afkeer van het vreemde, wat licht tot schadelijk conservatisme kan leiden.

Zeer uitvoerig licht schrijver een en ander toe door een overzicht te geven van de gestadige ontwikkeling van godsdienst, kunsten en wetenschappen van de oudheid af tot de eerste opensluiting in 1842. Bij de schilderkunst bespreekt hij o.a. de Boeddhistische periode (500—1000 na Chr.), de Mongoolsche periode (ca. 1200), en de Europeesche periode (aanvangende ca. 1500). Ook wijst hij op de Grieksche invloeden in de beeldhouwkunst en de architectuur.

In het Julinummer van hetzelfde tijdschrift geeft Baron A. von Staël—Holstein een beschouwing over „*Hellas and India*”, vooral van belang in verband met bovenstaand artikel. — Verschillende Grieksche schrijvers geven — dikwijls op fantasie berustende — verhalen over land en volk van (Britsch) Indië. (Aristoteles citeerde Scylax van Caryanda; zie ook Herodotus). Eerst toen Alexander de Groote

aan den Indus verschenen was, werd het contact tusschen Hellas en Indië nauwer, zoodat men na de stichting van de stad Boecephala van een geregeld contact kan spreken. Merkwaardig is hierbij, dat de oude Indische literatuur niets omtrent Alexander vermeldt en dat we eerst veel later vernemen, dat de Grieksch-Indische vorst van Bactrië, Menander, een philosophisch dispuut heeft gehad met den Boeddhist Nagasena.

De betrouwbaarste inlichtingen heeft de Griek Megasthenes gegeven, die langen tijd te Patna verbleef. Fragmenten van zijn werk worden bij Strabo en Plutarchus teruggevonden. Aan hem hebben de Chineezzen het te danken, dat het tijdperk waarin Sakyamuni (Boeddha) geleefd heeft, nader vastgesteld kon worden op 600 v. Chr. Toch nemen de Taoïsten, blijkens een eveneens in dit nummer opgenomen artikel van Prof. Shih Hu, nog steeds aan, dat Boeddha veel vroeger leefde, om het te laten voorkomen, alsof het Boeddhisme ontleend is aan het Taoïsme.

De Indiërs namen niet de regeermethode en ook niet de wijze van oorlogvoering van de Grieken over, hoewel men dit nog wel meent. Wel oefende de Grieksche wetenschap (astronomie, atomisme, logica) grooten invloed uit en niet minder de Grieksche kunst. Terwijl men in de oudste Boeddhistische boeken geen enkele afbeelding van Boeddha aantreft, werden later in Indië en China duizenden beelden gevonden, die onmiskenbaar Grieksche kenteekenen vertoonen. Het prototype van deze beelden is eeuwen na het leven van Boeddha ontstaan. Zelfs in Boeddha's geboorteland dateert het oudste gevonden beeld van 4—500 na Chr. Slechts in het Noordwesten (Pesjavar) vond men oudere beelden van 2—300 na Chr. en aan de onderzoekingen van Prof. Foucher is het te danken, dat nu aangenomen wordt, dat het prototype zeer sterk moet lijken op een in 150 na Chr. vervaardigd beeld, gevonden te Mardan in Pesjavar. Het gemengd Grieksch-Boeddhistisch karakter komt sterk tot uiting in haarvorm, blik, gewaad en mondvorm.

Via Kasjgar kwamen de Grieksche invloeden naar China. In Peking ziet men op de beroemde pagode (Pei-hai) de vijf elementen: water, vuur, aarde, lucht en aether door dezelfde figuren voorgesteld als de Griek Philolaus eens gebruikte. Sommigen zien hierin een nieuw bewijs van Grieksche invloeden in de Chineesche architectuur.

A. DE ROOS.

Zeitschrift für Völkerpsychologie und Soziologie
Jg. I, Heft 4.

De gouverneur van Samoa, Dr. E. Schultz-Ewerth schetst *Die farbige Gefahr*, door hem genoemd onder de vele sociale, psychologische en politieke gevolgen van den wereldoorlog. De revolutionaire beweging richt zich tot de blanken als zoodanig en vindt haar psychologisch uitgangspunt in gestegen zelfbewustzijn. Van de Europeesche cultuurfactoren, die bij de botsing tusschen de beide helften der menschheid grooten invloed hebben, bespreekt schr. in het bijzonder de zending, de school, het moderne liberalisme. Als bijdrage tot de opvatting hoe de mensch zich onder gelijke omstandigheden gelijksoortig gedraagt, kan de omstandigheid dienen, dat onder de kleurlingen verschillende ons bekende typen tot ontwikkeling komen, als de politieke en de religieuze redenaar, de partij- en beroeps politicus, de militaire staatsman. Vraagt men hoe de strijd eindigen zal, dan kan men, volgens Schr., ondanks hier en daar pessimistisch klinkende stemmen, niet ontkennen dat het uitzicht van het blanke ras niet verergerd is, daar beide partijen vooruit zijn gegaan. Het feit, dat in vele deelen van Afrika de bevolking der inboorlingen afneemt, zou het politiek gevaar dus weleens in het economisch gevaar (van gebrek aan gekleurde arbeiders) kunnen doen veranderen.

Zijn artikel *Zur Soziologie von Paris* vervolgt Robert Michels met een even krachtige als juiste weerlegging van de eenzijdige, door vreemdelingen beïnvloede, opvatting van Parijs als louter „Ville de plaisir”. Zeer uitdrukkelijk valt ook te constateeren, dat de Parijsche vrouw in het algemeen de vergelijking met vrouwen en meisjes van andere landen en volken uitstekend weerstaat; zij is uitstekende moeder, huisvrouw, koopvrouw, keukenmeid, haar belangstelling voor de publieke zaak is zeer groot; in

de geschiedenis zien we haar grooten invloed op wetenschap, kunst en politiek (daar misschien wel wat al te veel!) uitoefenen. De door Mirabeau onsterfelijk genoemde Franche vitaliteit openbaart zich ook in de wijze waarop genoegens met arbeidsvreugde verbonden zijn. Tegelijk is de grondstemming van den Parijzenaar critisch; hij is frondeur: „Le mur murant Paris rend Paris murmurant”. En toch en hoewel de groep der oude menschen er niet onbeteekenend is (8.2 %), is Parijs aan te merken als een stad van een hooge productieve bevolking.

Na een schets over *Ferdinand Tönnies* van Prof. Durkmann, geeft de aflevering het begin van een beschouwing van onzen landgenoot Prof. Nieuwenhuis over *Der primitive Mensch und seine Umwelt*, waarin, behoudens enkele vergelijkingen, uitsluitend de Maleiers van den Indischen archipel tot voorwerp van onderzoek gekozen werden. Meent N. tot het aannemen van een voortreffelijke ontwikkeling van voorstellings- en herinneringsvermogen bij dit volk te mogen concludeeren, voor het causaal-logisch denken, acht hij de bewijsvoering minder eenvoudig. Zijn belangrijk onderzoek leidt hem evenwel toch tot de conclusie, dat ook het causale denken het leven der Maleiers beheerscht, wanneer dan ook de hoogste ontwikkeling daarvan, n.l. het mathematische en natuurwetenschappelijke, eerst in zijn begin aanwezig is.

H. L. A. V.

Nederlandsche Juristenblad: Een crimineel-ethische enquête.

In het eerste nr. (20 Nov. 1925) van het nieuwe tijdschrift „Nederlandsch Juristenblad” deelt Prof. Mr. B. M. Taverne onder bovenstaanden titel het oordeel mede, dat indertijd zijn studenten gaven over eenige in het opsporingsonderzoek van strafbare feiten bij het verhoor van den verdachte gebezigde methoden.

Bv. de Rechter-Commissaris laat een pakje vervaardigen, dat er precies zoo uitziet als het gestolen pakje effecten. Hij laat verdachte binnenkomen, wijst hem op het pakje, en zegt: „ge ziet, we zijn al een heel eindje verder”. Verdachte: „als U ze gevonden hebt, zal ik maar bekennen”.

De studenten zagen in die methoden niets verkeerts, en bewonderden ze zelfs. Prof. T. verbaasde zich over het verschil met zijn oordeel; hij toch keurde ze af, en meende dat daarin louter zijn ethisch besef sprak, onafhankelijk van zijn jurist-zijn. Hij bleef geneigd om bij den leek, die die methoden goedkeurt, een tekort aan ethisch besef aan te nemen.

Doch zelfs de juristen vielen hem af. Al dadelijk (N. J. B. no. 2) nam Mr. L. Ch. Besier eenige dier methoden (niet bovenstaande) in bescherming, o.a. met een verdediging van af luisteren en verklikken: „wat is een opsporingsambtenaar anders dan een officieele verklikker van elk strafbaar feit, dat hij opspoort? Voor hem moet in zijn ambt wel een andere ethiek gelden dan in zijn dagelijksch leven”.

Daartegen kwam Mr. F. Wolfson op (N. J. B. no. 4). Hij onderscheidt voorts: er is niets tegen het af luisteren van een gesprek tusschen verdachten, zelfs niet na zich verdekt te hebben opgesteld, doch wel na hen in den waan te hebben gebracht, dat niemand hen kan hooren.

Nog een kras geval van af luistering beschreef Mr. W. R. Emmen Riedel in N. J. B. no. 6, terwijl in N. J. B. no. 14 de Redactie dit krantengeval als onbehoorlijk brandmerkt: Een inbreker ontkomt na worsteling, met achterlating zijner schoenen. Men vertoont deze op school; eenige kinderen herkennen ze als die van hun vader; deze wordt gearresteerd.

Merkwaardig noemt Mr. F. W. Meyer het (W. v. h. R. 11439), zooals men zich beijvert voor de rechtspositie van den misdadiger, het woord „ethisch” compromitteert, en thans verkondigt dat men een ontkennenden verdachte niet tot bekentenis zou mogen brengen door het gebruiken van valsche voorstellingen. Z.i. zal met die ethische methode het aantal bekentenissen kleiner worden en zullen ontkennende verdachten vaker worden veroordeeld; een nadeel voor onschuldig-verdachten, en een nadeel voor den Staat, tegen welken men de destructieve elementen aldus beschermt.

Fijner was de oppositie van Mr. A. J. Marx (N. J. B. no. 5). Een fair-sportieven geest acht hij in het opsporingsonderzoek niet op zijn plaats. De verdachten laten zich ook weinig gelegen liggen aan zedelijk verdedigbare middelen van verweer. Huichelachtig is het, den arbeid der crimineele recherche zedelijk gering te schatten, en dan aan de instructie door rechtelijke autoriteiten veel hoogere ethische eischen te stellen. De eisch zij deze (vgl. art. 29 van het 1 Jan. 1926 ingevoerde nieuwe Wetb. v. Straf-vordering) :

De Rechter-Commissaris onthoude zich van alles, wat de strekking heeft, een verklaring te verkrijgen, die niet in vrijheid is afgelegd. Een verklaring zij niet in het geheel niet uitvloeisel van verdachtes eigen inzicht omtrent de kansen van het bewijs of van zijn zedelijke behoeften. Wel mag tot dat inzicht de van opsporingsambtenaar of rechter uitgegane invloed hebben medegewerkt. Geen bekentenis, die enkel geschiedt uit nevenooigmerk (ontkoming aan voorl. hechtenis, verwerving van clementie) ! Doch een dergelijk motief mag wel mede voorzitten. „Uit zuiver ethisch gevoel bekent vrijwel nooit iemand. Er komt haast altijd besef der onvermijdelijkheid of berekening bij”.

Voorts : geen middelen, die onwaardig zijn aan de hoogte van den Staat, namens welken gehandeld wordt. Maakt een opsporingsambtenaar of rechter den verdachte iets kenbaar zóo, dat deze denken moet dat hem een waarheid ter kennis wordt gebracht, dan zij het kenbaar gemaakte ook waarheid. Hij mag wel wijzen op de werkelijk groote kans, dat men ook zonder verdachtes medewerking tot het bewijs zal komen, en op de gelegenheid om door spreken vóór de feiten wellicht zullen dwingen een beteren indruk te maken.

Maakt het Staatsgezag onmiskenbaar aanspraak op verdachtes vertrouwen, dan zij dit ook verdiend. Doch dat neme men niet aan, tenzij hem uitdrukkelijk is kenbaar gemaakt, dat er géén gevaar achter schuilt. In het algemeen toch moet verdachte dit wegens zijn tegenstrijdig belang wél veronderstellen.

Aldus acht Mr. Marx in eerstvermeld geval het neerzetten van het facsimile-pakje geoorloofd (ten onrechte veronderstelt verdachte, dat het pakje gevonden is), doch de daarbij gevoegde woorden ongeoorloofd (wjl onwaar, en beogend de natuurlijke scepsis van den verdachte tegenover hetgeen de rechter zegt te breken).

Mr. A. J. Moll achtte (N. J. B. no. 11) handigheid en truc beide in strijd met de waardigheid van den Staat. Maar maakte (P. S. N. in N. J. B. no. 13) ook Koning Salomo zich niet schuldig aan een handigheid of truc, toen hij den scherprechter in strijd met de waarheid als zijn wensch te kennen gaf, dat het kind zou worden doorgehakt?

Meesterlijk verdiepte Mr. Marx zijn ethische toetsing dezer vragen in „Een crimineel-ethisch getuigenis” (N. J. B. no. 16).

M. P. VRIJ.